पाठ्यक्रम–संरचना
कक्षा–XII (द्वादशी)
विषयः–संस्कृतम् (030)

पूर्णाङ्कः – 100

सैद्धान्तिकः–80
प्रायोजना– 20

क्रमाङ्कः	एककः (इकाई)	पाठ्यवस्तु	आबण्टित–अङ्कः	कालखण्डः
1	(क)	अपठित अवबोधनम्	08	20
2	(ख)	रचनात्मककार्यम्		
		1.औपचारिकम्/अनौपचारिकं पत्रम्, प्रार्थनापत्रम्	05	
		2. लघुकथा/वार्तालापस्य एकपक्षपूरणम्	05 (15)	30
		3. अनुवादः	05	
3	(ग)	अनुप्रयुक्त–व्याकरणम्	20	50
4	(घ) (i)	पठित–अवबोधनम् पाठ्यपुस्तकम् "भास्वती" द्वितीयः भागः (केन्द्रिकः पाठ्यक्रमः) मङ्गलम् 1. अनुशासनम् 2. मातुराज्ञा गरीयसी 3. प्रजानुरञ्जको नृपः 4. दौवारिकस्य निष्ठा 5. सूक्ति–सौरभम् 6. नैकेनापि समं गता वसुमती 7. हल्दीघाटी 8. मदालसा 9. कार्याकार्यव्यवस्थितिः 10. विद्यास्थानानि	27	75
	(ii)	संस्कृतसाहित्येतिहासस्य परिचयः	10	25
		योगः	80	200
5.	(ङ)	प्रायोजनाकार्यम्	20	20
		महायोगः	100	220

परिशिष्टम्—"B"

प्रश्नपत्र—योजना
कक्षा — XII (द्वादशी)
विषयः—संस्कृतम् (030)

आहत्य अङ्कः— 80 समयः— 03 होराः

"अ" शैक्षिक—उद्देश्यानुसारम् अङ्कविभाजनम्

क्र.	प्रश्नानां प्रकाराः	वस्तुनिष्ठः/ एकपदेन उत्तरत	अति लघु उत्तरीयः (VSA)	लघु उत्तरीयः (SA)	दीर्घ उत्तरीयः (LA-I)	दीर्घ उत्तरीयः (LA-II)	अति दीर्घ उत्तरीयः (VLA)	आहत्य अङ्कः	% अधिभारः
		01	02	03	04	05	08		
1.	ज्ञानात्मकम् (Knowledge) परिभाषा, सिद्धांत, तथ्यों को पहचानना, सूचना इत्यादि पर आधारित सामान्य स्मरण क्षमता पर आधारित प्रश्न	03	03	-	-	01	-	14	17.5%
2.	अवबोधात्मकम् (Understanding) अर्थ, व्याख्या, अंतर स्पष्ट करना, वैचारिक समझ, भावानुवाद	-	-	-	03	-	01	20	25%
3.	अनुप्रयोगात्मकम् (Application) उदाहरण सहित/संदर्भ और समझ के आधार पर दी गई नयी परिस्थितियों को समझाना/सिद्धांत के समाधान/हल निकालना	04	02	01	01	01	-	20	25%
4.	विश्लेषणात्मकम् (Analysis) [HOTS] वर्गीकृत, तुलनात्मक, व्याख्या विभिन्न स्त्रोतों पर आधारित विशेष जानकारी को समाहित करना/एकीकरण/सुसंगठित करना/अंतर	03	-	-	-	01	-	08	10%
5.	मूल्याङ्कनात्मकम् (Evaluation) मूल्यांकन करना/समीक्षा करना/मूल्य निर्धारण/निष्कर्ष निकालना/चयन करना/ तर्क आधारित	-	-	01	-	01	-	08	10%
6.	रचनात्मकम् (Creation/Creativity) सृजन करना/पूर्वानुमान/योजना बनाना/परिकल्पना/संगठित करना	-	-	-	-	02	-	10	12.5%
	योग	1(10)=10	2(5)=10	3(2)=06	4(4)=16	5(6)=30	8(1)=8	80	100%

"ब"-प्रश्नानुसारं विभाजनम्

क्र.	प्रश्नानां प्रकाराः	प्रतिप्रश्नम् आबण्टित—अङ्काः	आहत्य प्रश्नाः	आहत्य अङ्काः
1.	वस्तुनिष्ठः (MCQ/OWA)	01	1(10)	10
2.	अति लघुत्तरीयः (VSA)	02	05	10
3.	लघुत्तरीयः (SA)	03	02	06
4.	दीर्घोत्तरीयः (LA-I)	04	04	16
5.	दीर्घोत्तरीयः (LA-II)	05	06	30
6	अति दीर्घोत्तरीयः (VLA)	08	01	08
		योगः	18+1(10) =19	80

"स"- काठिन्यस्तरानुसारं विभाजनम्

क्र.	काठिन्यस्तरः	अंक	प्रतिशतम्
1.	सरलः (E)	24	30%
2.	माध्यः (AV)	40	50%
3.	कठिनः (D)	16	20%
	योगः	80	100%

ब्लूप्रिंट
कक्षा – XII (द्वादशी)
विषयः – संस्कृतम् (030)

पूर्णाङ्कः – 80 समयः 03 होराः

क्र0	पाठ्यवस्तु विवरणः	अङ्कानाम् अधिमारः	वस्तुनिष्ठः/ एकपदेन उत्तरत	अति लघु उत्तरीयः (VSA)	लघु उत्तरीयः (SA)	दीर्घ उत्तरीयः (LA-I)	दीर्घ उत्तरीयः (LA-II)	अति दीर्घ उत्तरीयः (VLA)	आहत्य अङ्काः	प्रश्नानाम् आहत्य सङ्ख्या
			01	02	03	04	05	08		
1.	अपठितावबोधनम्	08	-	-	-	-	-	01*	08	01(0)
2.	रचनात्मकम् कार्यम्									
	पत्रलेखनम्	05	-	-	-	-	01*	-	05	01(0)
	लघुकथा/वार्तालाप एकपक्षपूरणम्	05	-	-	-	-	01*	-	05	01(0)
	अनुवादकार्यम्	05	-	-	-	-	01*	-	05	01(0)
3.	अनुप्रयुक्त–व्याकरणम्									
	सन्धिः	05	01	02	-	-	-	-	05	02(1)
	समासः	05	01	-	-	01*	-	-	05	01(1)
	प्रत्ययः	06	01	-	-	-	01*	-	06	01(1)
	उपपदविभक्तिः	04	01	-	01	-	-	-	04	01(1)
4.	(i) पठित–अवबोधनम् पाठ्यपुस्तक–आधारितम्									
	गद्याधारित– अवबोधनम्	05	01	-	-	01*	-	-	05	01(1)
	पद्याधारित–अवबोधनम्	05	01	-	-	01*	-	-	05	01(1)
	नाट्यधारित– अवबोधनम्	05	01	-	-	01*	-	-	05	01(1)
	प्रश्नोत्तरलेखनम्	05	-	-	-	-	01*	-	05	01(0)
	सुभाषित/अन्वय लेखनम्	05	-	-	-	-	01*	-	05	01(0)
	कथनसम्बन्धादयः	02	-	01	-	-	-	-	02	01(0)
	(ii) संस्कृतसाहित्येतिहासः	10	03	02	01	-	-	-	10	03(3)
	महायोगः	80	1(10)=10	2(5)=10	3(2)=06	4(4)=16	5(6)=30	8(1)=8	80	18+1(10) =19

अवधेयांशः– 1. वस्तुनिष्ठप्रश्नानां खण्डद्वयं भवेत्। खण्ड 'अ' इत्यस्मिन् पञ्च बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः (MCQ) तथा च खण्ड "ब" इत्यस्मिन् पञ्च एकपदेन उत्तरत प्रश्नाः (OWA) भविष्यन्ति।

2. * तारांकितप्रश्नेषु आन्तरिकविकल्प–प्रश्नाः दातव्याः।

3. महायोगे कोष्ठकाद् बाहिस्थाः सङ्ख्याः प्रतिप्रश्नम् अङ्कान् प्रदर्शयन्ति तथा च अन्तःस्थाः सङ्ख्याः प्रश्नानां सङ्ख्याः प्रदर्शयन्ति।

पाठ्यक्रमः

कक्षा – XII (द्वादशी)

विषयः – संस्कृतम् (030)

पूर्णाङ्कः – 80 समयः 03 होराः

क्र0	पाठ्यविन्दवः	विवरणम्	अङ्क–अधिभारः
1.	अपठित–अवबोधनम्	80–100 शब्दपरिमितः एकः सरलः अपठितः गद्यांश प्रश्नवैविध्यम् 1. एकपदेन उत्तरम् 2. पूर्णवाक्येन उत्तरम् 3. समुचितशीर्षकलेखनम् 4. वाक्ये कर्तृक्रिया–पदचयनम्, सर्वनामस्थाने, संज्ञाप्रयोगः 5. विशेषण–विशेष्यपदम्/पर्यायपदम्/विलोमादिपदमंचयनम्	08
2.	रचनात्मकम् कार्यम्	1. औपचारिकम् अनौपचारिकं पत्रम्/प्रार्थनापत्रम् (मञ्जूषायाः सहायतया पूर्ण पत्रं लेखनीयम्) 2. लघुकथा (शब्दसूची सहाय्येन, रिक्तस्थानपूर्ति–माध्यमेन)/ वार्तालापे एकपक्षपूरणम् 3. सङ्केताधारितम् अनुच्छेदलेखनम्/हिन्दीभाषया आङ्ग्लभाषया वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादः।	15
3	अनुप्रयुक्त व्याकरणम्	1. पाठाधारिताः सन्धिविच्छेदः – स्वरसन्धिः, व्यञ्जनसन्धिः, विसर्गसन्धिः च। 2. पाठाधारितः समासाः विग्रहाः च – अव्ययीभावः, द्विगुः, द्वन्द्वःतत्पुरुषः, कर्मधारयः, बहुव्रीहिः 3. प्रत्ययाः – अधोलिखितप्रत्ययययोगेन वाक्यसंयोजनम्/सङ्केतधारितरिक्तस्थानपूर्तिः (अ) कृत् – क्त, क्तवतु, तव्यत्, अनीयर् शतृ, शानच्, क्तिन् (आ) तद्धित – मतुप्, इन्, ठक्, ठञ्, त्व, तल् (इ) स्त्री प्रत्ययाः – टाप्, ङीप् 4. उपपदविभक्तिप्रयोगः (पाठ्यपुस्तकम् आधृत्य)	20
4	पठित–अवबोधनम्	1. अंशत्रयम् 1. एकः गद्यांशः 2. एकः पद्यांशः 3. एकः नाट्यांशः पाठ्यांश–आधारितं प्रश्नवैविध्यम् 1. एकपदेन उत्तरम् 2. पूर्णवाक्येन उत्तरम् भाषिककार्यम् – 1. विशेषण–विशेष्यपदम्/पर्यायपदम्/विलोमादिपदमंचयनम् 2. वाक्ये कर्तृक्रिया–पदचयनम् 3. सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः 2. पाठ्यपुस्तकस्य श्लोकद्वयं लेखनम्/अन्वय लेखनम् 3. प्रश्नोत्तरलेखनम्/प्रश्ननिर्माणम्। 4. प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम्। 5. प्रदत्तपङ्क्तिषु पदानाम् अर्थलेखनम्।	27
5	संस्कृत–साहित्य–इतिहासस्य सामान्यः परिचयः	संस्कृतेन वस्तुनिष्ठ/अतिलघूत्तरीयप्रश्नमाध्यमेन अधोलिखितसंस्कृतसाहित्यविषयकः परिचयः 1. पाठ्यपुस्तके सङ्कलितपाठ्यांशानां कवीनां परिचयः 2. गद्य–पद्य–नाटकादिविधानां मुख्यविशेषतानां परिचयः 3. गद्यकाव्यम्, पद्यकाव्यम्, चम्पूकाव्यम्	10

प्रश्नपत्र–संरचना
कक्षा–XII (द्वादशी)
विषयः–संस्कृतम् (030)

पूर्णाङ्कः – 80 समयः 3 होराः

1. एकः प्रश्नः वस्तुनिष्ठः एकपदेनप्रश्नानां समुच्चयः भवेत्। यस्य खण्डद्वयं भवेत्–

(i) खण्ड–"अ" इत्यस्मिन् क्र. 01 तः 05 पर्यन्तं (MCQ) बहुविकल्पीयप्रश्नाः भवेयुः। यत्र प्रतिप्रश्नं 01 अंकः निर्धारितः। **(1X5=05)**

(ii) खण्ड–"ब" इत्यस्मिन् पञ्च एकपद–उत्तरीयप्रश्नाः (OWA) भवेयुः। यत्र प्रतिप्रश्नं 01 अंकः निर्धारितः। **(1X5=05)**

2. पञ्च प्रश्नाः अतिलघुत्तरीय–प्रश्नाः भवेयुः। यत्र प्रतिप्रश्नं अङ्कद्वयं भवेत्। **(2X5=10)**

3. द्वौ प्रश्नौ लघुत्तरीय–प्रश्नौ भवेताम्। यत्र प्रतिप्रश्नं अङ्कत्रयं भवेत्। **(3X2=06)**

4. चत्वारः प्रश्नाः सविकल्प–दीर्घोत्तरीय–प्रश्नाः भवेयुः। यत्र प्रतिप्रश्नं 04 अङ्कः भवेयुः। **(4X4=16)**

5. षड् प्रश्नाः सविकल्प–दीर्घोत्तरीय–प्रश्नाः भवेयुः। यत्र प्रतिप्रश्नं 05 अङ्काः भवेयुः। **(5X6=30)**

6. एकः प्रश्नः सविकल्प–अतिदीर्घोत्तरीय–प्रश्नः भवेत्।यस्मिन् 08 अङ्काः भवेयुः। यस्य खण्डद्वयं भवेत्– **(4x2=08)**

(i) खण्ड–"अ" इत्यस्मिन् 04 अङ्काः

(ii) खण्ड–"ब" इत्यस्मिन् 04 अङ्काः

प्रायोजनाकार्यम् (Project Work)
कक्षा–XII (द्वादशी)
विषयः–संस्कृतम् (030)
मूल्याङ्कन–योजना

पूर्णाङ्कः– 20 समयः होराद्वयम् (02 घण्टे)

स.क्र.	विषयवस्तु	अङ्क
01	प्रायोजना अभिलेखः (i) पाठ्यपुस्तकाधारितं न्यूनतमम् एकम् (पञ्च सुभाषितश्लोकानां सङ्कलनम्/अनुप्रयुक्त–विशेषणविशेष्य–शब्दयुग्मानां सङ्कलनम्।) (ii) व्याकरणाधारितं न्यूनतमम् एकम् (केन योगे का विभक्तिः इत्यस्य सारिणीनिर्माणम्/संस्कृतवर्णमालायाः उच्चारणस्थानपुरस्सरेण चित्रमाध्यमेन वर्णनम्/लकारः, विसर्गसन्धि–परिचयः/समासः, प्रत्ययः इत्येतेषां रेखाचित्रमाध्यमेन, अन्यमाध्यमेन वा प्रदर्शनम्।) (iii) रचनात्मकाधारितं न्यूनतमम् एकम् (संस्कृतकवीनां तेषां ग्रन्थानां सङ्कलनम्/संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्/छत्तीसगढ़स्य स्थानीय–दर्शनीयस्थलस्य वर्णनम्।) (iv) शब्दकोषाधारितं न्यूनतमम् एकम् (हिन्दी– अर्थसहितं ल्यप् प्रत्ययान्तशब्दानांकोषनिर्माणम्/पर्यायवाचीशब्दानां, विलोमपदानां च सङ्कलनम् इत्यादयः।)	05
02	अभिलेखाधारित–लिखितपरीक्षा (उपर्युक्तचतुर्षु कयोश्चिद् द्वयोः) (5×2)	10
03	मौखिकी परीक्षा (कक्षास्तरानुसारं संस्कृतविषये सामान्यमौखिकपरीक्षाः)	05
	आहत्य अङ्कः –	20

अवधेयांश :–1. सञ्चिका (फाईल) निर्माणम् – जूनतः दिसम्बरमासपर्यन्तम्।

2. लिखित परीक्षा – जनवरी मासे यथावसरे होराद्वयम् (दो घण्टे)।

3. मौखिकी परीक्षा – जनवरी मासे यथावसरे